

СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ ВІТАЛІЯ ІВАНОВИЧА СЕМЧИКА

9 грудня 2014 р. на 88-му році життя перестало битися серце видатного вченого-аграрника України, головного наукового співробітника України Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, голови ради науково-правових експертиз при Інституті, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії УРСР у галузі науки і техніки, члена-кореспондента НАН України, дійсного члена Національної академії правових наук України Віталія Івановича Семчика

Народився Віталій Іванович 19 липня 1927 р. в с. Байківка Калинівського району на Вінниччині в селянській родині.

Однак, його – вихідця з хліборобської сім'ї – доля не відразу привела у непростий, відповідальний і величний світ аграрно-правових досліджень. Мабуть, враховуючи політичну, ідеологічну, соціально-економічну та інтелектуальну складність взаємодії права з суспільними процесами в аграрній сфері, вона тривалий час готувала його до почесної місії дослідника даної проблематики, ведучи Віталія Івановича іншими шляхами, де він набував необхідного життєвого і фахового досвіду. Так, після служби у 1944–1951 роках в армії, Віталій Іванович «скуштував хліба» організатора партійної роботи на ряді відділків Південно-Західної залізниці та в колгоспах Київщини. З 1958 року, після здобуття юридичної освіти на юридичному факультеті Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, він став на шлях юриста-практика, здобуваючи безцінний досвід юридичної роботи в якості адвоката, завідувача Фастівської юридичної консультації Київської обласної колегії адвокатів, народного судді, голови Фастівського міського народного суду Київської області.

І тільки в 1975 році, вже будучи зрілою людиною і досвідченим правознавцем, Віталій Іванович Семчик вирішив присвятити своє життя науковому пошуку шляхів підвищення ролі та ефективності права у вирішенні тих складних суспільних проблем, з якими він стикався на практичній роботі. Значну роль у зміні Віталієм Івановичем професійної діяльності відіграла його зустріч на початку 70-х рр. XX століття з видатним українським юристом-аграрником доктором юридичних наук, професором Василем Зіновійовичем Янчуком. Між ними зав'язалася багаторічна творча співпраця, яка істотно вплинула на подальшу професійну діяльність В. І. Семчика. Так, у 1974 р. Віталій Іванович закінчив навчання в аспірантурі при Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка, де під керівництвом В. З. Янчука підготував та успішно захистив дисертаційне дослідження на тему «Правове становище спеціалістів колгоспу».

Працюючи у 1970–1980 рр. старшим, провідним, головним науковим співробітником Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Віталій Іванович провів низку наукових досліджень актуальних питань правового забезпечення розвитку сільського господарства, на основі яких опублікував ряд цікавих наукових робіт. Серед них слід виділити монографії: *Правовое положение специалистов колхозов.* – М.: Юрид. лит., 1979. – 152 с. (у співавт. з В. З. Янчуком); *Имущественные правоотношения в сельском хозяйстве.* – К.: Наук. думка, 1984. – 231 с.; *Конституция УССР и развитие агропромышленного комплекса Украины.* Глава IV, С. 113–144 // *Конституция УССР: реализация ее принципов и норм / Отв. ред. А. П. Таранов.* – К.: Наук. думка, 1988. – 328 с.; *Колхозно-кооперативная собственность. // Право собственности в СССР: проблемы, дискуссии, предложения / Под ред. Ю. К. Толстого и В. Ф. Яковлева.* – М.: Юрид. лит., 1989. – С. 106–107; 118–124; *Право колхозной собственности в условиях перестройки // Право собственности в условиях совершенствования социализма / Под ред. М. И. Козыря.* – М.: ИГП АН СССР, 1989.

Саме ці наукові праці засвідчили появу в науковому середовищі України авторитетного юриста-аграрника, наукового лідера та вихователя молодих науковців. Тому не випадково у 1992 р. В. І. Семчик був обраний членом-кореспондентом НАН України, а в 1993 р. він став дійсним членом Академії правових наук України.

У 90-х рр. XX століття наукова діяльність Віталія Івановича стала особливо багатогранною та плідною. З 1991 р. і по 2013 рік Віталій Іванович очолював відділ проблем аграрного, земельного та екологічного права Інституту, який під його началом став провідним вітчизняним науковим центром з проведення аграрно-правових, земельно-правових та еколого-правових досліджень. Під його керівництвом та за його участі були підготовлені такі наукові монографії та навчальні посібники, як: «Нові форми сільськогосподарського виробництва (організаційно-правові питання)» (відп. ред., у співавт., 1994), «Право власності за Конституцією України» (1997), «Аграрне законодавство України: проблеми ефективності» (відп. ред., у співавт., 1998), «Аграрне право України» (у співавт., 1996, 1999, 2004), «Кооперативне право» (2001), «Державотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи» (у співавт., 2001), «Організаційно-правові питання аграрної реформи в Україні» (2003), «Земельне право» (у співавт., 2003, 2004), «Організаційно-правові засади розвитку аграрного і земельного ринків в Україні» (2005), «Інвестиційна діяльність у сільському господарстві: правові аспекти» (2008), «Правовая система Украины: история, состояние и перспективы», Т. 4 (у співавт., 2011), «Проблеми розвитку аграрного та земельного права України» (у співавт., 2013), *Науково-практичний коментар Господарського кодексу України»* (2012). За редакцією В. І. Семчика видано 4 підручники,

в тому числі перший і єдиний в Україні підручник «Кооперативне право». Багато зусиль В. І. Семчик віддав підготовці наукових кадрів. Під його керівництвом підготовлено понад 40 докторів і кандидатів юридичних наук.

У 1992 р. Віталій Іванович фактично заснував та очолив Раду науково-правових експертиз при Інституті держави і права, висновки якої сприяють вирішенню складних юридичних проблем у практиці застосування вітчизняного законодавства. У 1996 р. Віталій Іванович очолив вперше створену при Інституті спеціалізовану вчену раду із захисту докторських і кандидатських дисертацій з аграрного, екологічного, земельного, цивільного та кримінального права, яка продуктивно працювала під його керівництвом. Верховний Суд України та Вищий арбітражний (згодом господарський) суд України включили Віталія Івановича до складу своїх науково-методичних рад, в роботі яких він брав активну участь. Віталій Іванович у 1997 р. організував та тривалий час очолював кафедру аграрного, екологічного і підприємницького права Київського університету права НАН України, а у 2002 р. він також створив Центр енергетичного та ядерного права при Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Зазначені кафедра і Центр стали важливими науковими та науково-експертними підрозділами.

Протягом багатьох років В. І. Семчик був незмінним членом Вчених рад Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київського університету права НАН України, Інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, заступником головного редактора журналу «Судова апеляція», членом наукової ради журналів «Право України», «Інтелектуальний капітал», членом редакційної колегії журналів «Часопис Київського університету права», «Вісник господарського судочинства», «Конкуренція», збірників наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького «Правова держава» та «Держава і право», шеститомного видання «Юридична енциклопедія» та інших видань.

Принципова наукова оцінка складних правових явищ – характерна риса дослідницького кредо Віталія Івановича. Так, наприклад, коли у середині 90-х рр. ХХ століття високопосадові «реформатори» спрямували розвиток правового регулювання аграрних відносин у черговий «глухий кут», Віталій Іванович опублікував у 1997 р. у головному науковому виданні Інституту – «Правовій державі» – статтю «Земельний пай не може бути об'єктом оренди», доводячи хибність розвитку законодавства про оренду земельних паїв, оскільки останні не можуть в принципі бути об'єктом земельно-орендних правовідносин. Принципова наукова позиція Віталія Івановича з цієї та інших проблем служить методологічним дороговказом як для досвідчених колег по «науковому цеху», так і для молодих дослідників, які роблять перші кроки в юридичній науці.

Дуже плідною була й законопроектна діяльність В. І. Семчика. Він ініціював розробку та брав активну участь у проєкті законів України «Про селянське (фермерське) господарство» (1992 р.), «Про сільськогосподарську кооперацію» (1997), Земельного кодексу України (2001) та інших, які були прийняті Верховною Радою України.

Наукові здобутки В. І. Семчика відзначені орденами Богдана Хмельницького III ступеня, «За заслуги» III, II ступеня (2002, 2012), орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня (2007), Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2002), Почесною грамотою Верховної Ради України (2009), Почесною грамотою національного університету біоресурсів і природокористування (2011). Він також є лауреатом Премії імені Ярослава Мудрого (2009). Крім того, В. І. Семчик нагороджений орденом УПЦ Святого рівноапостольного князя Володимира III ступеня (2001), орденом «Святий князь Володимир» IV ступеня (2001), а також одинадцятьма медалями, зокрема «За победу над Германией в Великой Отечественной Войне 1941–1945 годов» (1945) та «Ветеран труда» (1984).

Таким залишиться у нашій пам'яті Віталій Іванович Семчик – Вчений, Дослідник, Вихователь.

Висловлюємо глибокі співчуття рідним та близьким Віталія Івановича.

Світла пам'ять про визначного вченого та прекрасну людину назавжди збережеться у серцях тих, хто його знав.

*Колектив Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України
Колектив Київського університету права НАН України
Редколегія «Часопису Київського університету права»*